

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร Public Participation Affect the Fire Prevention and Mitigation in the Responsibility Area of Saimai Sub-Fire and Rescue Station, Bangkok Metropolitan Administration

สิทธิศา ไสยวุธ¹ อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ², ประสาน บุญโสภณ³

Sitticha Saiyawut^{1*}, Orapin Piyasakulkiat², Prasan Bunsobhak³

¹⁻³ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการปกครอง มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹⁻³ Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University

E-mail: Sitticha.Sai@gmail.com

Received : May 2, 2026;

Revised : May 25, 2026;

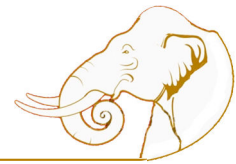
Accepted : May 26, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย และ 3) อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตสายไหม จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการปฏิบัติ รองลงมาคือด้านการคิดและตัดสินใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการตรวจสอบและประเมินผล 2) การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฟื้นฟูและบูรณะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรอิสระทุกด้านร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ร้อยละ 80.0 ($R^2 = .800$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลรายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการตรวจสอบและประเมินผล ตามลำดับ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย, สถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) the level of public participation; 2) the implementation of fire prevention and mitigation; and 3) the influence of public participation on fire prevention and mitigation performance in the jurisdiction of the Saimai Sub-Fire and Rescue Station, Bangkok. The sample consisted of 400 residents in Saimai District, determined using Yamane's formula. Data were collected via questionnaires with a reliability coefficient of 0.93. Statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One-way ANOVA), and Multiple Regression Analysis at a .05 significance level.

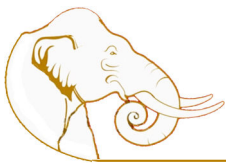
The findings revealed that:

1) Overall public participation was at a high level, with the highest mean in the "implementation" aspect, followed by "decision-making," while the "monitoring and evaluation" aspect had the lowest mean; 2) Overall fire prevention and mitigation implementation was at a high level, with the "response" aspect being the highest and "recovery and rehabilitation" being the lowest; 3) Public participation significantly influenced the performance of fire prevention and mitigation at the .05 level. The independent variables collectively predicted 80.0% of the variance in performance ($R^2 = .800$). Specifically, the "implementation" aspect had the highest influence, followed by "benefit-sharing," "decision-making," and "monitoring and evaluation," respectively.

Keywords: Public Participation, Fire Prevention and Mitigation, Saimai Sub-Fire and Rescue Station

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีความเสี่ยงต่อสาธารณภัยหลากหลายมิติ โดยเฉพาะอัคคีภัยที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นตามการขยายตัวของเมือง อาคารสูง และชุมชนแออัด ปัญหาสำคัญที่พบคืออุปสรรคด้านกายภาพ เช่น ตรอกซอยขนาดเล็กและการจราจรที่หนาแน่น ส่งผลให้ยานพาหนะกู้ภัยเข้าถึงพื้นที่ล่าช้า (ธนพัฒน์ วิริต, 2564) นอกจากนี้ ภาครัฐยังเผชิญความท้าทายด้านข้อจำกัดของทรัพยากรบริหารจัดการ และปัญหาโครงสร้างระบบบัญชาการเหตุการณ์ที่ขาดความเอกภาพในการประสานงานร่วมกับภาคอาสาสมัคร ทำให้การระงับเหตุขาดประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสูญเสียที่เกินควร (ณภัทร เรืองจรัส และกานต์ บุญยะกาญจน์, 2564) พื้นที่เขตสายไหมและกรุงเทพตอนเหนือ มีลักษณะที่เพิ่มความเสี่ยงด้านอัคคีภัย โดยเขตสายไหมมีชุมชนหนาแน่นจำนวนมาก

บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเก่าเป็นบ้านไม้ที่ไฟลุกลามได้ง่าย นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าฯ กทม. ยอมรับว่า สายไฟและสายสื่อสารเป็นอุปสรรคในการเข้าควบคุมเพลิงของเจ้าหน้าที่ รถดับเพลิงเข้าพื้นที่ได้ยาก ทำให้เพลิงลุกลามก่อนดับได้ ปัญหาไฟฟ้าลัดวงจรเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ มักเกิดจากอายุการใช้งานของสายไฟที่เก่าเกินไป ขาดการดูแลบำรุงรักษา ยกตัวอย่างเหตุเพลิงไหม้ชุมชนบ่อนไก่ (21 มิถุนายน 2565) ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 12 คน และไร้ที่พัก 109 คน เพลิงลุกลามไหม้บ้านเรือนที่ส่วนมากเป็นบ้านไม้ 2 ชั้นปลูกติดกัน ส่วนเหตุเพลิงไหม้สำเพ็ง (26 มิถุนายน 2565) ทำให้มีผู้บาดเจ็บ 11 ราย และเสียชีวิต 2 ราย

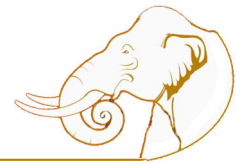
สำหรับสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยเขตสายไหม พบวิกฤตการณ์ด้านกำลังพลและทรัพยากรที่จำกัดอย่างมาก โดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเพียง 3 นายต่อผลัด และรถดับเพลิง 1 คัน เพื่อดูแลพื้นที่กว้างขวางกว่า 44 ตารางกิโลเมตร และประชากรกว่าสองแสนคน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าสถานีฯ (2568) ระบุว่าหากเพลิงไหม้เข้าสู่ระยะเติบโต (Growth Stage) จนเกิดปรากฏการณ์แฟลชโอเวอร์ (Flashover) กำลังพลที่มีอยู่จะไม่สามารถระงับเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องรอการสนับสนุนจากสถานีหลัก ซึ่งอาจไม่ทันการณ์ต่อการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

จากข้อจำกัดดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับบริการที่รอคอยความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว มาเป็นพันธมิตรเชิงรุกในการเฝ้าระวังและระงับเหตุเบื้องต้น ตามแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ระดับ ได้แก่ การร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมตรวจสอบประเมินผล (ธนารักษ์ ผาติสุวัฒน์, 2562) ซึ่งหากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ จะช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันภัยในระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา "การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร" เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การป้องกันภัย และส่งเสริมการบริหารจัดการความปลอดภัย โดยมีชุมชนเป็นฐาน เพื่อลดความสูญเสียและสร้างความปลอดภัยที่เข้มแข็งให้กับพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร
3. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

2. ทราบการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

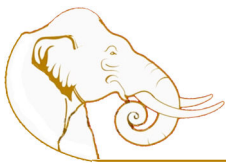
3. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

4. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

อัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากไฟ ไฟไหม้ เหตุการณ์ไฟไหม้ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิดหรือไม่ได้ควบคุม ซึ่งลุกลามไปยังทรัพย์สิน อาคาร สถานที่ หรือพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้อย่างร้ายแรง โดยทั่วไปสาเหตุมักเกิดจากความประมาท ความผิดพลาดทางเทคนิค อุปกรณ์เหตุ หรือภัยธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดการเผาไหม้อย่างรวดเร็วและรุนแรง ซึ่งการเกิดอัคคีภัยคือสถานการณ์ฉุกเฉินที่ต้องการ การตอบสนองอย่างรวดเร็วและเป็นระบบเพื่อป้องกันการลุกลามและลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

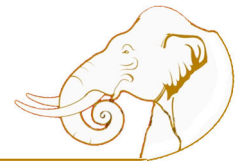
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เขตสายไหม ในการป้องกันและกู้ภัยในกรณีเกิดเพลิงไหม้ ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น

ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนและช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) **การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)** เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานที่กำหนดว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด 3) **การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)** มีทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่ต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ที่เป็นทั้งประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย 4) **การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)** เป็นความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

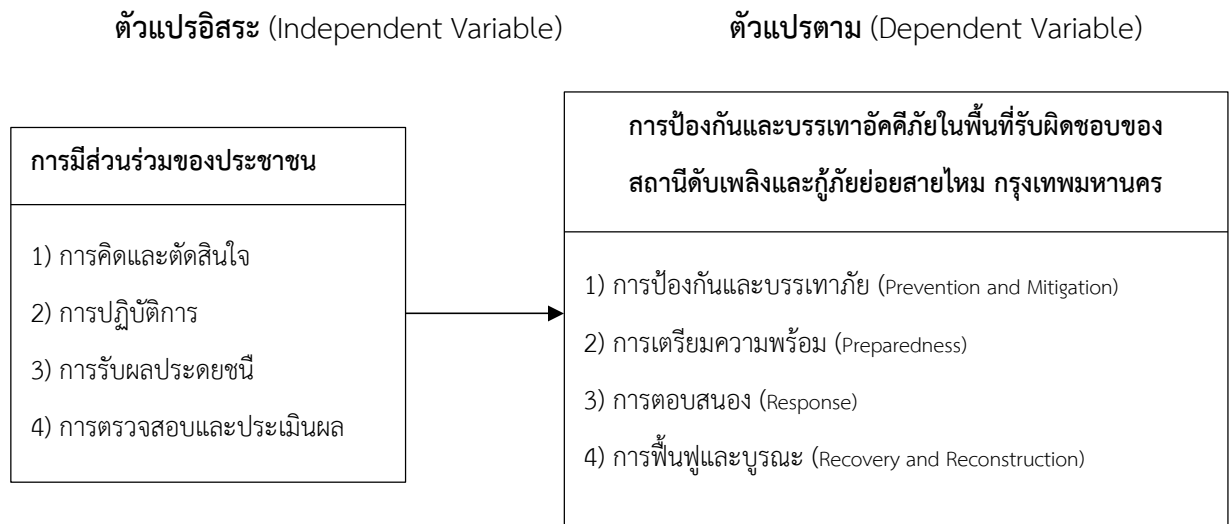
แนวคิดการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ หมายถึง ภารกิจที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันของประชาชนในพื้นที่เขตสายไหม และสถานีนับเพลิงและกู้ภัยย่อยเขตสายไหม กรุงเทพมหานครโดยใช้หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) **การป้องกันและบรรเทาภัย (Prevention and Mitigation)** หมายถึง มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงและผลกระทบจากสาธารณภัยผ่านการวางแผนและดำเนินมาตรการต่าง ๆ 2) **การเตรียมความพร้อม (Preparedness)** หมายถึง การมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของสถานีนับเพลิงและกู้ภัยย่อยเขตสายไหมและประชาชน ผ่านการฝึกอบรม การซักซ้อม แผนเผชิญเหตุ การจัดเตรียมอุปกรณ์และทรัพยากรที่จำเป็น รวมถึงการสร้างระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ 3) **การตอบสนอง (Response)** หมายถึง การดำเนินการทันทีเมื่อเกิดไฟไหม้เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ลดความเสียหาย และฟื้นฟูสถานการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว 4) **การฟื้นฟูและบูรณะ (Recovery and Reconstruction)** หมายถึง การมุ่งเน้นการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจหลังเกิดสาธารณภัยในพื้นที่เขตสายไหมเพื่อให้ชุมชนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ และเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อรับมือกับภัยในอนาคต (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, [ออนไลน์], 2568).

Urban Resilience Theory เป็นกรอบทฤษฎีที่พัฒนาต่อยอดจากนิเวศวิทยา (Holling, 1973) มาสู่การวางผังเมืองและการจัดการภัยพิบัติ โดยมองว่าเมืองไม่ใช่ระบบที่ต้องการ "ป้องกันสมบูรณ์แบบ" เป็นความสามารถของเมืองในการรับมือ ปรับตัว และฟื้นตัวจากความเครียดและภัยพิบัติทั้งเฉียบพลัน (shocks) และเรื้อรัง (stresses) โดยยังคงรักษาหน้าที่และโครงสร้างพื้นฐานไว้ได้ แนวคิดนี้พัฒนามาจากนิเวศวิทยา และถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวางผังเมืองและการจัดการภัยพิบัติอย่างแพร่หลาย กรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับสูงคือหลัก **4Rs** ของ Bruneau et al. (2003) ได้แก่ Robustness (ความทนทาน), Redundancy (ระบบสำรอง), Resourcefulness (การระดมทรัพยากร) และ Rapidity (ความรวดเร็วในการฟื้นตัว) ทฤษฎีนี้มองว่าเมืองที่มีความเปราะบางสะสม เช่น ชุมชนหนาแน่น โครงสร้างเก่า หรือการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำกัดจะมีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติสูงกว่าและฟื้นตัวได้ช้ากว่า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

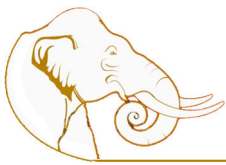
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน (สำนักงานเขตสายไหม, 2568) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ของพื้นที่เขตสายไหม และประชาชนที่ยินดีให้ข้อมูลและมีความสะดวกในการตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีนดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับ

ผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล กำหนดให้ผู้เลือกคำตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายใหม่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ได้แก่ 1) การป้องกันและบรรเทาภัย (Prevention and Mitigation) 2) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) 3) การตอบสนอง (Response) และ 4) การฟื้นฟูและบูรณะ (Recovery and Reconstruction) กำหนดให้ผู้เลือกคำตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล

ตัวแปรตาม คือ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายใหม่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การป้องกันและบรรเทาภัย (Prevention and Mitigation) 2) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) 3) การตอบสนอง (Response) และ 4) การฟื้นฟูและบูรณะ (Recovery and Reconstruction)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

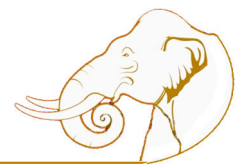
การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าสถิติพื้นฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายใหม่ กรุงเทพมหานคร และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) รวมถึงสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Coefficient's Cronbach) เพื่อใช้ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงกู้ภัยย่อยสายใหม่ กรุงเทพมหานคร” พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายใหม่ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายใหม่ กรุงเทพมหานครโดยรวม

(n = 400)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ	3.79	1.059	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.85	1.022	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.76	1.031	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล	3.45	1.225	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.71	1.017	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.017) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 1.022) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 1.031) และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.225) ตามลำดับ

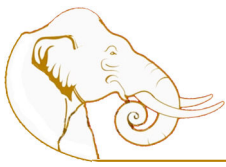
2. การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

(n=400)

การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย	3.98	.935	มาก
2. ด้านการเตรียมความพร้อม	4.00	.925	มาก
3. ด้านการตอบสนอง	4.02	.922	มาก
4. ด้านการฟื้นฟูและบูรณะ	3.88	.961	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	.876	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงถึงการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .876) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการตอบสนอง ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .922) รองลงมาได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .925) ด้านการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .935) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการฟื้นฟูและบูรณะ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .961) ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่
ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและ
กู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของประชาชน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.969	.080		12.059	.000
การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ	.114	.050	.137	2.257	.025
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	.542	.057	.630	9.454	.000
การมีส่วนร่วมในการผลประโยชน์	.218	.053	.257	4.094	.000
การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ	.091	.032	-.128	-2.874	.004

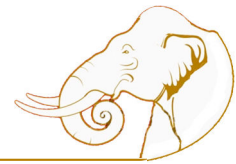
a. Dependent Variable: การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและกู้ภัยย่อยสาย
ไหม กรุงเทพมหานคร

R = .894a R² = .800 Adjusted R² = .798 Std. Error of the Estimate = .394

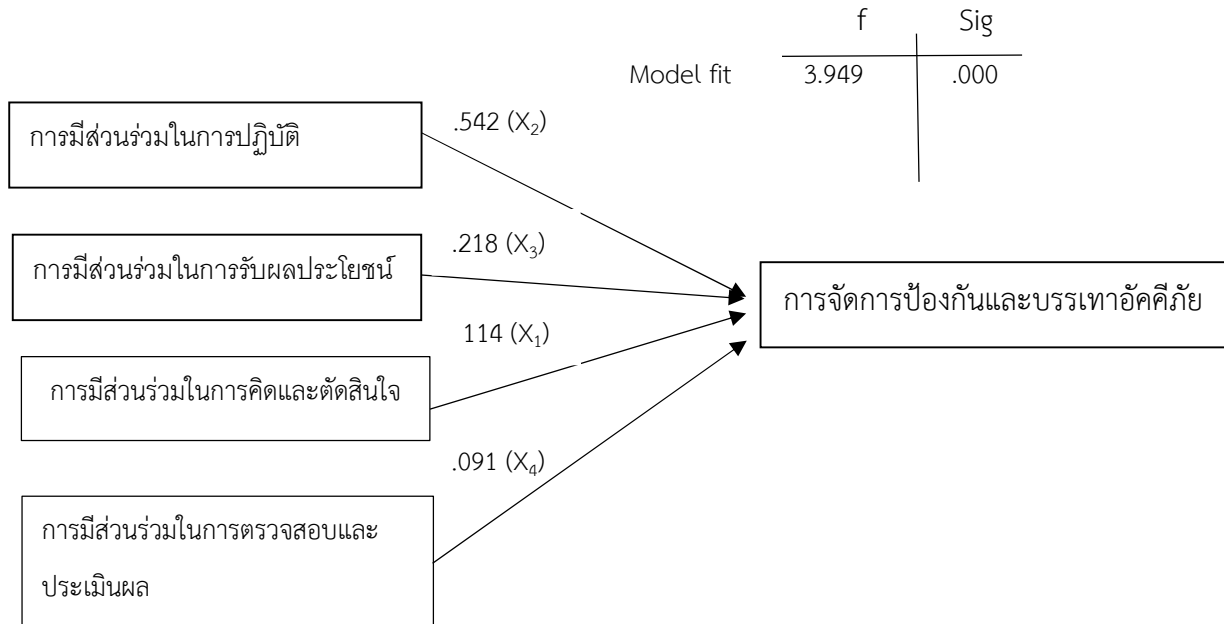
F Change = 383.542 Sig = .000

*Correlation is significant at the .05 level (2-tailed)

จากตารางที่ 3 แสดงการศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร” ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผล โดยมีตัวแปรตาม คือ การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยพื้นที่รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร เมื่อนำตัวแปรต่าง ๆ มาทำการคัดเลือกตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไปในทิศทางเชิงบวกอยู่ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ = .894^a และสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีนิตะเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 80 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (B = .542, t = 9.454, P-value = .000) 2) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (B = .218, t = 4.094, P-value = .000) 3) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ (B = .114, t = 2.257, P-value = .025) และ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล (B = .091, t = 2.874, P-value = .004) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .39$

จากผลงานวิจัย สามารถสร้างแบบจำลอง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหมกรุงเทพมหานคร” ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 11 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหมกรุงเทพมหานคร

โดยเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = .969 + .542 (X_2) + .218 (X_3) + .114 (X_1) + .091 (X_4)$$

ให้

$\hat{Y}$ แทน การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

X_2 แทน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของประชาชน

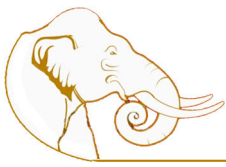
X_3 แทน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชน

X_3 แทน การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจของประชาชน

X_4 แทน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลของประชาชน

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร $B = .114$, $t = 2.257$, $P\text{-value} = .025$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจาก

สมมติฐานที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร $B = .542$, $t = 9.454$, $P\text{-value} = .000$ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

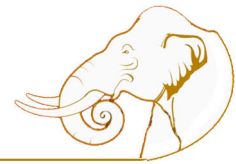
สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร $B = .218$, $t = 4.094$, $P\text{-value} = .000$ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในตรวจสอบและประเมินผลของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร $B = .091$, $t = 2.874$, $P\text{-value} = .004$ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจะเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

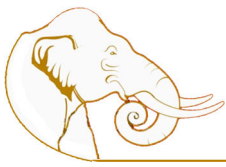
1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลหรือรณรงค์ให้ในครัวเรือนตระหนักถึงการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย และเมื่อเกิดอัคคีภัยในชุมชนก็ได้มีส่วนร่วมประสานงาน และช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยกับหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการประชุม/เวทีรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในชุมชน รวมไปถึงการเสนอปัญหาหรือความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในชุมชนอันเป็นประโยชน์ในกรณีที่เกิดอัคคีภัยซึ่งคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากทางราชการจากการได้รับแจ้งข้อมูล ข่าวสาร หรือคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนที่อยู่อาศัยของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุริยะ หินเมืองเก่า (2553) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Omoti Gedrick John. and Edna Moi. (2024) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนและผลกระทบต่อการคัดเลือกและการดำเนินโครงการ: กรณีศึกษาของเมืองเซี่ยยา” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดกระบวนการดำเนินโครงการ ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความเป็นเจ้าของชุมชน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับขั้นตอนที่ใช้ในการเชิญชวนและลำดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาใช้ตลอดกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการได้รับประโยชน์อย่างมากจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีการตอบสนองต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี โดยมีความคาดหวังว่าสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ดับเพลิงโดยใช้ทักษะและความชำนาญในการควบคุมและระงับอัคคีภัย และมีความสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามขั้นตอนการอพยพ หรือแผนการรับมือเมื่อเกิดอัคคีภัยจริง อีกทั้งในด้านการเตรียมความพร้อมประชาชนมีการฝึกซ้อมเพื่อทราบเส้นทางหนีไฟและจุดรวมพลในกรณีที่เกิดเหตุเพลิงไหม้เมื่อมีเหตุการณ์จริง และมีการเตรียมวางแผนการเตรียมความพร้อมภายในครัวเรือนเมื่อมีเกิดเหตุเพลิงไหม้เกิดขึ้น เพื่อลดความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน สอดคล้องกับแนวคิดของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2564) ที่กล่าวถึง การเตรียมความพร้อม (Preparedness) ที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการฝึกอบรม การซักซ้อม แผนเผชิญเหตุ การจัดเตรียมอุปกรณ์ และทรัพยากรที่จำเป็น รวมถึงการสร้างระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Coppola (2007) ได้กล่าวถึงการจัดการภัยพิบัติเกี่ยวกับการเตรียมการ (Preparedness) เป็นการทำให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญจพล ทรัพย์ทวีเจริญ (2566) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันอัคคีภัยของวิทยาลัยการทัพบก” ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยการทัพบกควรมีแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยของวิทยาลัยการทัพบกอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมรองรับเหตุการณ์เมื่อเกิดอัคคีภัยและเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงต่ออัคคีภัย

4 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

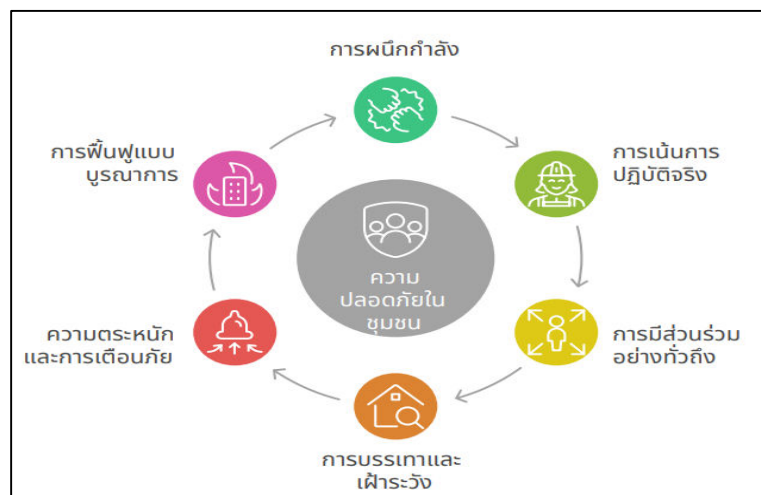
การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ทุกด้านมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหมในระดับสูงถึงร้อยละ 80 ($R^2 = .800$) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการปฏิบัติที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อเกิดอัคคีภัยในชุมชนประชาชนตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนในการรับผิดชอบต่อชุมชนที่ตนอยู่อาศัยเป็นการยืนยันว่า "การเรียนรู้จากการกระทำ" (Learning by Doing) โดยประชาชนคาดหวังว่าการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานราชการจะช่วยให้ชุมชนมีความปลอดภัยจากอัคคีภัย อีกทั้งการได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่โดยรวมของเขตสายไหม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิรักษ์ รุจิระภูมิ (2560) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านประชากรรัฐต่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และบรรเทาสาธารณ

ภัยในอำเภอฮอด โดยมีระดับความสัมพันธ์ในทางบวกค่อนข้างสูง โดยมีจุดแข็งคือประชาชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Michelle Delaliarte, Joji Davila Linaugo, & Dennis Villasor Madrigal (2024) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตระหนักรู้และแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยจากอัคคีภัยของนักเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในฟิลิปปินส์” พบว่า โดยรวมแล้วการมีจิตสำนึกที่โดดเด่นและสามารถแสดงให้เห็นถึงมาตรการ และการตอบสนองที่จำเป็นในการป้องกันและระงับเพลิงไหม้ได้ค่อนข้างดี ซึ่งหมายความว่าความปลอดภัยจากอัคคีภัยมีแนวโน้มที่จะแสดงให้เห็นถึงมาตรการป้องกันอันตรายจากอัคคีภัยได้ดี แม้จะไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในสวีเดน (Henrekson et al., 2024) ที่เตือนว่าหากรัฐทำดีเกินไปประชาชนอาจละเลยการป้องกันตนเองได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยออกมาเป็น นวัตกรรมการบริหารภาครัฐที่เปลี่ยนจาก 'การควบคุมโดยรัฐ' (State Control) มาเป็น 'การจัดการโดยชุมชน' (Community-Led Management) โดยมีเจ้าหน้าที่ดับเพลิงเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนทางเทคนิค ดังแสดงในภาพที่ 2

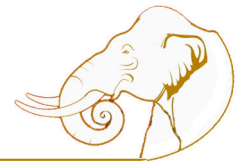

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ได้แก่ “SAIMAI Model” สามารถอธิบายได้ ดังนี้

S - Synergy (การฝึกกำลัง): การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานีดับเพลิงย่อยสายไหมและภาคประชาชน (Co-production) เพื่อเปลี่ยนจากต่างคนต่างทำ มาเป็นการทำงานเชิงเครือข่าย

A - Action-Oriented (เน้นการปฏิบัติจริง): สอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า "การปฏิบัติ" มีอิทธิพลสูงสุด (80%) คือการเน้นฝึกซ้อม (Drill) และการลงมือทำมากกว่าแค่การอบรมทฤษฎี

I - Inclusion (การมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง): การดึงประชาชนทุกกลุ่มในเขตสายไหมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) และเสนอแนะปัญหาเพื่อลดช่องว่างของจุดเสี่ยงในชุมชน

M - Mitigation & Monitoring (การบรรเทาและเฝ้าระวัง): การใช้ระบบเฝ้าระวังภัยในครัวเรือนและการเตรียมความพร้อม (Preparedness) เพื่อลดความรุนแรงของเหตุการณ์ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะมาถึง

A - Awareness & Alert (ความตระหนักและการเตือนภัย): การสร้างจิตสำนึกรับมือภัยต่อส่วนรวม และการมีระบบแจ้งเตือนเหตุที่รวดเร็วผ่านเครือข่ายชุมชน (Community Alert System)

I - Integrated Recovery (การฟื้นฟูแบบบูรณาการ): การร่วมมือกันฟื้นฟูเยียวยาหลังเกิดเหตุ (Recovery) เพื่อให้ชุมชนกลับมาเข้มแข็งและมีบทเรียนในการป้องกันภัยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติรองลงมาคือด้านการคิดและตัดสินใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการตรวจสอบและประเมินผล
2) การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฟื้นฟูและบูรณะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรอิสระทุกด้านร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ร้อยละ 80.0 ($R^2 = .800$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลรายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการตรวจสอบและประเมินผล ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

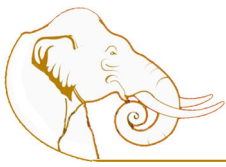
ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: พื้นที่ความรับผิดชอบสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม

1.1 ระดับเชิงนโยบาย (Strategic Level)

1) การผลักดันเครือข่ายภาคีระดับเหตุต้นเพลิง (The Synergy Loop) ควรพิจารณาการกำหนดนโยบายให้ "ชุมชน" เป็นหน่วยระดับเหตุเบื้องต้น (First Responder) โดยสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อถังดับเพลิงและอุปกรณ์พื้นฐานให้ครอบคลุมทุกตรอกซอย

2) การบูรณาการข้อมูลดิจิทัล (Smart Alert System) ในการพัฒนา Platform หรือกลุ่มเครือข่ายดิจิทัลที่เชื่อมโยงระหว่างสถานีดับเพลิงย่อยสายไหมกับผู้นำชุมชน เพื่อความรวดเร็วในการแจ้งเหตุและส่งข้อมูลจุดเสี่ยง (Gis-based Mapping)

1.2 ระดับปฏิบัติการ (Operational Level)

1) การจัดทำแผนซ้อมแผนเผชิญเหตุ "รายชอย" (Action-Oriented Practice): จากผลวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติมีผลสูงสุด (80%) จึงควรลดการอบรมในห้องประชุม แต่เน้นการลงพื้นที่ซ้อมแผนในสภาพแวดล้อมจริง เช่น ชอยแคบ หรือชุมชนแออัด เพื่อสร้างความคุ้นชินให้ประชาชน

2) การสร้างอาสาสมัคร "สายไหมโมเดล" (Volunteer Inclusion): จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครดับเพลิงประจำชุมชนที่มีความรู้เฉพาะทาง ผ่านการฝึกอบรมและรับรองมาตรฐานจากสถานดับเพลิงย่อย เพื่อให้มีทักษะการตัดสินใจ (Decision Making) ที่ถูกต้องเมื่อเกิดเหตุจริง

3. ระดับการมีส่วนร่วมและสื่อสาร (Engagement Level)

1) การรณรงค์ "Check-Point คริวเรือน" (Awareness & Mitigation): สนับสนุนให้ทุกครัวเรือนมีแผนป้องกันอัคคีภัยของตนเอง (Home Fire Safety Plan) เช่น การตรวจสอบสายไฟ และการกำหนดจุดรวมพลภายในบ้าน

2) กลไกการสะท้อนผลหลังเหตุการณ์ (Post-Incident Evaluation): จัดตั้งเวทีพูดคุย (After Action Review: AAR) ทุกครั้งที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนร่วมประเมินผลและเสนอแนวทางแก้ไขร่วมกับภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากผลวิจัยปัจจุบันพบว่า "การปฏิบัติ" มีอิทธิพลสูง การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาว่า อะไรคือแรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนยอมเสียสละเวลา มาปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางรักษามวลชนในระยะยาว การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกพฤติกรรม (Qualitative Deep Dive) เรื่อง "ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในเขตเมืองหนาแน่น"

2. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) เรื่อง "การเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอัคคีภัยระหว่างชุมชนจดทะเบียนและชุมชนไม่จดทะเบียนในเขตสายไหม"

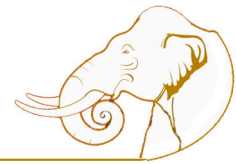
เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. [ออนไลน์]. (2568). แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2565-2570. แหล่งที่มา <https://backofficeminisite.disaster.go.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2568.

สุริยะ หินเมืองเก่า. (2553). จิตสำนึกท้องถิ่น พลัสขับเคลื่อนประเทศไทย ชุมนักบริหารท้องถิ่นมืออาชีพ. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

ธนะพัฒน์ วิริต. (2564). "การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร". *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(9): 113–125.

ณภัทร เรืองจรัส และกานต์ บุญยะกาญจน์ (2564). การบริหารจัดการด้านอัคคีภัยของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ธนารักษ์ ผาติสุวัฒน์. (2562). *แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการลดความเสี่ยงจากอัคคีภัยสำหรับอาคารเสี่ยงภัยประเภทโรงแรมหรูพ การณศึกษาศาสตร์พื้นที่เขตพัฒนา. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ปัญญาพล ททรัพย์ทวีเจริญ. (2566). *แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันอัคคีภัยของวิทยาลัยการทัพบก. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. วิทยาลัยการทัพบก.*
- อภิรักษ์ รุจิระภูมิ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แผนกบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- สำนักงานเขตสายไหม. [ออนไลน์]. (2568). *อำนาจหน้าที่และพื้นที่การปกครอง. แหล่งที่มา. <https://webportal.bangkok.go.th/public/saimai/page/sub/27123>. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2568*
- สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2564). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 - 2570. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.*
- Bruneau, M., et al. (2003). “A framework to Quantitatively Assess and Enhance the Seismic Resilience of Communities”. *Earthquake Spectra*, 19(4): 733–752.
- Coppola, P. D. (2007). *Introduction to International Disaster Management. United States of America: Butterworth Heinemann.*
- Holling, C.S. (1973). “Resilience and Stability of Ecological Systems”. *Annual Review of Ecology and Systematics*: 4: 1–23.
- Michelle Delaliarte, Joji Davila Linaugo & Dennis Villasor Madrigal. (2024). “Fire Safety Awareness and Practices of Science, Technology, Engineering, and Mathematics Students in a Philippine Public Secondary School”. *Jurnal Ilmiah Pendidikan MIPA*: 14(1): 175-188.
- Omiti, G. J., Moi, E. (2024). “Public Participation and Its Effect on Selection and Execution of Projects: A Case of Siaya County”. *International Academic Journal of Arts and Humanities*: 1(4): 84-100.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.*